

Justitsministeriet
Lovafdelingen

Dato: 2. november 2006
Dok.: CMA40160
Strafferetskontoret

Udkast til tale

Til ministeren til brug for besvarelse af samrådspørgsmål B (alm. del) i Retsudvalget den 9. november 2006 kl. 15.00 (åbent samråd).

Spørgsmål B:

”Hvilke overvejelser giver udviklingen i antallet af unge under 18 år, som idømmes ungdomssanktioner eller ubetingede frihedsstraffe samt anbringelsen af unge under 18 år i arresthus under varetægtsfængsling minstrene anledning til, herunder i forhold til dansk lovgivning og FNs børnekonvention?”

Svar:

1. Det fremgår af samrådspørgsmålet, at det udspringer af den seneste redegørelse fra Justitsministeriets Forskningsenhed om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere i 2005. Redegørelsen blev sendt til Folketingets Retsudvalg den 14. august 2006.

Af redegørelsen fremgår det, at der i perioden 2002-2005 er sket en klar vækst i antallet af idømte ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge under 18 år. Stigningstaksten var størst fra 2002 til 2003 og er derefter aftaget.

Af afsnit 4 i redegørelsen fremgår det, at størstedelen af de sager, hvori der i 2005 er idømt frihedsstraf til unge, vedrører røveri og vold, herunder vold mod tjenestemand. Det fremgår desuden, at størstedelen af domme

med ungdomssanktioner i 2005 er afsagt i sager om røveri og alvorligere vold.

Endvidere fremgår det, at langt den overvejende del af de unge under 18 år, der er idømt ubetinget fængselsstraf, er tidligere straffet, og at de fleste endog er straffet flere gange tidligere.

Den nævnte redegørelse giver mig anledning til for det første at understrege, at en konsekvent reaktion over for røveri, voldskriminalitet og anden grov kriminalitet er i fuld overensstemmelse med regeringens politik. Det er med andre ord i tråd med de hensyn, der bl.a. ligger bag de strafkærpelser, der er gennemført i de senere år. I den forbindelse skal det selvfølgelig også nævnes, at det fortsat – altså også efter de senere års strafkærpelser – er sådan, at der kan tages hensyn til lovovertræderens unge alder ved straffastsættelsen.

For det andet vil jeg understrege, at indsatsen i Danmark mod ungdomskriminalitet bygger på en bredspektret indsats, der omfatter en række elementer. Et væsentligt element er den netop omtalte konsekvente linje, som regeringen har lagt i forbindelse med de strafsækærpølsø, der er gennemført. Men den samlede indsats mod ungdomskriminalitet hviler også på en anden og blødere del, der er lige så vigtig.

Lad mig i den forbindelse minde om, at jeg i juni 2005 fremlagde en række initiativer til en forstærket indsats mod kriminelle netværk og grupperinger – herunder grupper af utilpassede unge. Der er tale om en indsats på to ben med en meget håndfast del med konsekvente reaktioner over for de mest kriminelle og en anden blødere del med kriminalpræventive foranstaltninger over for dem, som endnu kan hjælpes til en kriminalitetsfri tilværelse.

Foranstaltningerne over for de unge i periferien af kriminelle netværk og grupperinger omfatter bl.a. en hurtig iværksættelse af SSP-indsatsen og bygger på en fælles strategi mellem politi og kommune med inddragelse af de unges familier og lokalsamfundet.

I juni 2006 sendte jeg en rapport udarbejdet af Rigspolitiet om politikredsens foranstaltninger på dette område til Folketingets Retsudvalg. Det fremgår af rapporten, at det er Rigspolitiets opfattelse, at indsatsen på området har høj prioritet i politikredsene, og at der generelt i politikredsene er iværksat en række foranstaltninger over for de utilpassede unge.

Som bilag til rapporten er vedlagt en sammenfatning af politikredsens indberetninger til Rigspolitiet om iværksatte foranstaltninger, hvoraf det fremgår, at foranstaltningerne spænder vidt og omfatter f.eks. bekymringsbreve og bekymrings samtaler med forældrene til de

utilpassede unge, inddragelse af imamer og muslimske skoleledere og jobbank-projekter.

I forbindelse med den netop indgåede flerårsaftale for politiet er det besluttet, at den præventive indsats i forhold til de utilpassede unge skal intensiveres, herunder ved aktiv inddragelse af skole og lokalsamfund i kriminalitetsforebyggelsen.

Samtidig styrkes også politiets kontakt med lokalsamfundet bl.a. ved etablering af kredsråd med politikredses borgmestre, lokale samarbejdsplaner og samarbejdsfora.

Det bør også nævnes, at det i forbindelse med politiformen er vedtaget at pålægge politidirektørerne at virke for at etablere et kriminalitetsforebyggende samarbejde mellem politiet og kommunerne og årligt udarbejde en skriftlig redegørelse til kredsrådet om samarbejdet.

På baggrund af det anførte vil jeg sammenfattende sige følgende om de tal, der foreligger for anvendelse af ubetingede frihedsstraffe og ungdomssanktioner i forhold til unge under 18 år:

Grov kriminalitet skal mødes med en konsekvent linje, og tallene får mig derfor ikke til at overveje lempelser i straffniveaue. Samtidig viser tallene, at der er et stærkt behov for bl.a. en kriminalpræventiv indsats, og regeringens seneste initiativer, herunder allersenest flerårstallet for 2007-2010, er netop med til at illustrere, at reaktionen til stadighed er meget opmærksom på dette.

3. I de bilag, der henvises til i spørgsmålet, omtales også en række spørgsmål om afsoningsforholdene for unge under 18 år.

Der kan derfor være grund til at nævne, at der i straffuldbyrdsloven og regler fastsat i henhold til denne

lov er opstillet særlige bestemmelser for personer, som er under 18 år.

15-17 årige, der skal udstå fængselsstraf, anbringes således i kriminalforsorgens pensioner eller i institution uden for kriminalforsorgen, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel eller arresthus, f.eks. på grund af kriminalitetens art, den dømtes farlighed, erfaringer med voldelig adfærd, undvigelse eller lignende fra tidligere ophold i institution.

Det er således hovedreglen, at unge under 18 år ikke placeres i kriminalforsorgens fængsler eller arresthuse, men i stedet – i videst muligt omfang – afsoner fængselsstraffe i sociale institutioner eller i kriminalforsorgens pensioner. I alle sager, hvor unge under 18 år er idømt ubetinget fængselsstraf, foretager Direktoratet for Kriminalforsorgen derfor en vurdering af, om der er grundlag for at anbringe den unge på en social behand-

lingsinstitution eller lignende. Anbringelse i en social institution uden for kriminalforsorgen forudsætter, at der foreligger et betalingstilsagn fra den pågældende kommune.

Hvis afgørende hensyn til retshåndhævelsen tilsiger, at en 15-17 årig skal afsone i et af kriminalforsorgens lukkede fængsler, vil den pågældende typisk blive placeret i Statsfængslet i Ringe, som modtager unge mænd i alderen 15-28 år samt kvinder uanset alder. Dette fængsel har endvidere en særlig afdeling for unge, der har brug for en særlig social og pædagogisk indsats. På afdelingen placeres fortrinsvis unge under 18 år.

Skal en 15-17 årig afsone i et åbent fængsel, vil den unge som udgangspunkt blive placeret efter et geografisk nærhedsprincip, således at den pågældende kan bevare kontakten med familien og kan udsluses via f.eks. uddannelsesinstitutioner og sociale institutioner, som ligger i nærheden af bopælen.

I det enkelte åbne fængsel bliver den unge efter en konkret vurdering placeret på en afdeling, hvor fællesskab med de øvrige indsatte er i overensstemmelse med den pågældendes tarv, og hvor hensynet til at beskytte den unge mod uheldig påvirkning bedst tilgodeses. Der skal foretages notat om valget af afdeling og om de overvejelser, der ligger til grund for valget.

Der skal endvidere føres et løbende tilsyn med de 15-17 årige, og mindst hver 14. dag skal fængslet drøfte den unges forhold og vurdere, om der er grundlag for at foretage ændringer med hensyn til placeringen.

De nævnte regler i straffuldbyrdsloven om unge under 18 år er en kodificering af den praksis, der bl.a. i lyset af FN's børnekonvention havde udviklet sig, før straffuldbyrdsloven blev gennemført i 2001.

Jeg er endvidere i relation til afsoningsforholdene for unge meget tilfreds med, at der som en del af satspuljeaftalen indgår et projekt med en egentlig unge-afdeling i åbent regi i statsfængslet i Jyderup.

Tanken bag dette projekt er, at der skal etableres en afdeling for domfældte i alderen 15 til 17 år, som ud over fængselspersonalet bemandes med personer, der er særligt uddannet til at tage sig af denne gruppe, som typisk er meget tungt belastede unge.

Jeg forventer mig meget af en sådan afdeling og tror, at den kan være med til at dæmme op for nogle af de problestillinger, som anbringelsen af unge i fængslerne giver.

4. Herefter vil jeg vende mig mod spørgsmålet om vare-tægtsfængsling af unge under 18 år.

Det fremgår af redegørelsen fra Justitsministeriets

forskningsenhed, at næsten halvdelen – nemlig godt 48 % - af de unge under 18 år, der i 2005 blev varetægtsfængslet i forbindelse med en ubetinget dom eller en ungdomssanktion, har været anbragt i arresthus i hvert fald i en del af varetægtstiden.

Varetægtsfængsling af unge mellem 15 og 17 år sker efter retsplejelovens almindelige regler. 15-17 årige, som skal varetægtsfængsles, skal søges undergivet såkaldt varetægtssurrogat efter retsplejelovens § 765, f.eks. på en sikret institution, medmindre der foreligger særlige grunde til at påstå almindelig varetægtsfængsling. Anbringelse i varetægtssurrogat kan desuden kun ske, hvis den sigtede samtykker.

Anbringelse af den unge i surrogat på en sikret institution forudsætter naturligvis, at der er plads på en sikret institution. Er der ikke plads på en sikret institution, anbringes den unge i varetægt i arresthus, indtil placering i døgninstitution kan finde sted.

Jeg ved, at socialministeren om et øjeblik vil komme ind på spørgsmålet om antallet af pladser på de sikrede institutioner.

I de tilfælde, hvor unge ikke – eller i hvert fald ikke i første omgang - anbringes i varetægtsurrogat, er der fastsat nærmere regler for behandlingen af 15-17 årige efter samme principper som reglerne for unge, der afsøner idømt fængselsstraf. Det var de regler, jeg var inde på før.

Den unge anbringes således så vidt muligt i nærheden af bopælen, og i den enkelte institution placeres den unge, hvor hensynet til at beskytte den unge mod uheldig påvirkning fra medindsatte bedst varetages.

For så vidt angår længden af den periode, hvor der kan være behov for varetægtsfængsling, vil den bl.a. afhænge af den tid, det tager at behandle sagen hos politi og

anklagemyndighed samt de sociale myndigheder og kriminalforsorgen.

Jeg vil i den forbindelse nævne, at Justitsministeriet i maj 2005 anmodede Rigsadvokaten om at nedsætte et udvalg om sagsbehandlingstiden i sager mod unge lovovertrædere. Det forventes, at regeringen vil kunne træffe beslutning i anledning af udvalgets anbefalinger ved årsskiftet.

I forbindelse med omtalen af forholdene for unge under varetægtsfængsling kan der også være grund til at minde om, at jeg netop har fremsat et lovforslag, der har til formål at begrænse brugen af varetægtsfængsling i isolation.

Lovforslaget indeholder bl.a. en præcisering af betingelserne for isolationsfængsling af unge under 18 år, herunder med forslag om en bestemmelse i retsplejeloven, hvorefter isolation af unge under 18 år kun må ske, hvis

der foreligger helt særlige omstændigheder, der gør det påkrævet. Endvidere foreslås det, at isolationsfængsling af unge under 18 år ikke må finde sted i et sammenhængende tidsrum af mere end 4 uger, medmindre der er tale om en sigtelse for overtrædelse af straffelovens kapitel 12 og 13 om bl.a. terrorisme.

Lovforslaget skal bl.a. ses i lyset af anbefalingerne fra FN's Børnekomité i forbindelse med den seneste eksamination af Danmark om de foranstaltninger, der er truffet for at implementere FN's Børnerettighedskonvention.

5. I samrådspørgsmålet henvises der også til resuméet af en rapport fra Teori og Metodecentret under Fredesborg Amt med titlen ”Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger”. I resuméet omtales en række forskellige forhold i relation til de unge, der anbragt på sikrede afdelinger.

Jeg er bekendt med, at socialministeren om et øjeblik vil komme nærmere ind på spørgsmålet om forholdene på de sikrede afdelinger.

Jeg vil imidlertid med hensyn til ungdomssanktionen nævne, at Justitsministeriets Forskningsenhed i oktober 2004 afgav en delredegørelse ”Forløbet af ungdomssanktionens første år”, som indeholder en kvantitativ beskrivelse af forhold, der vedrører forløbet af ungdomssanktionens første år siden sanktionens indførelse i 2001. Den endelige redegørelse forventes at foreligge inden årets udgang.

Det er hensigten, at Justitsministeriets forskningsenhed udarbejder en samlet effektevaluering om ungdomssanktionen, når der foreligger tilstrækkeligt datamateriale til at sammenligne recidiv efter ungdomssanktionen med andre sanktionsformer. Evalueringen skal omfatte de unges forhold 1-2 år efter afslutningen af ungdoms-

sanktionen og forventes derfor først at kunne færdiggøres i løbet af et par år.

På baggrund af den endelige evaluering af ungdomssanktionen vil regeringen overveje, om der måtte være behov for at foretage ændringer med hensyn til ungdomssanktionen.